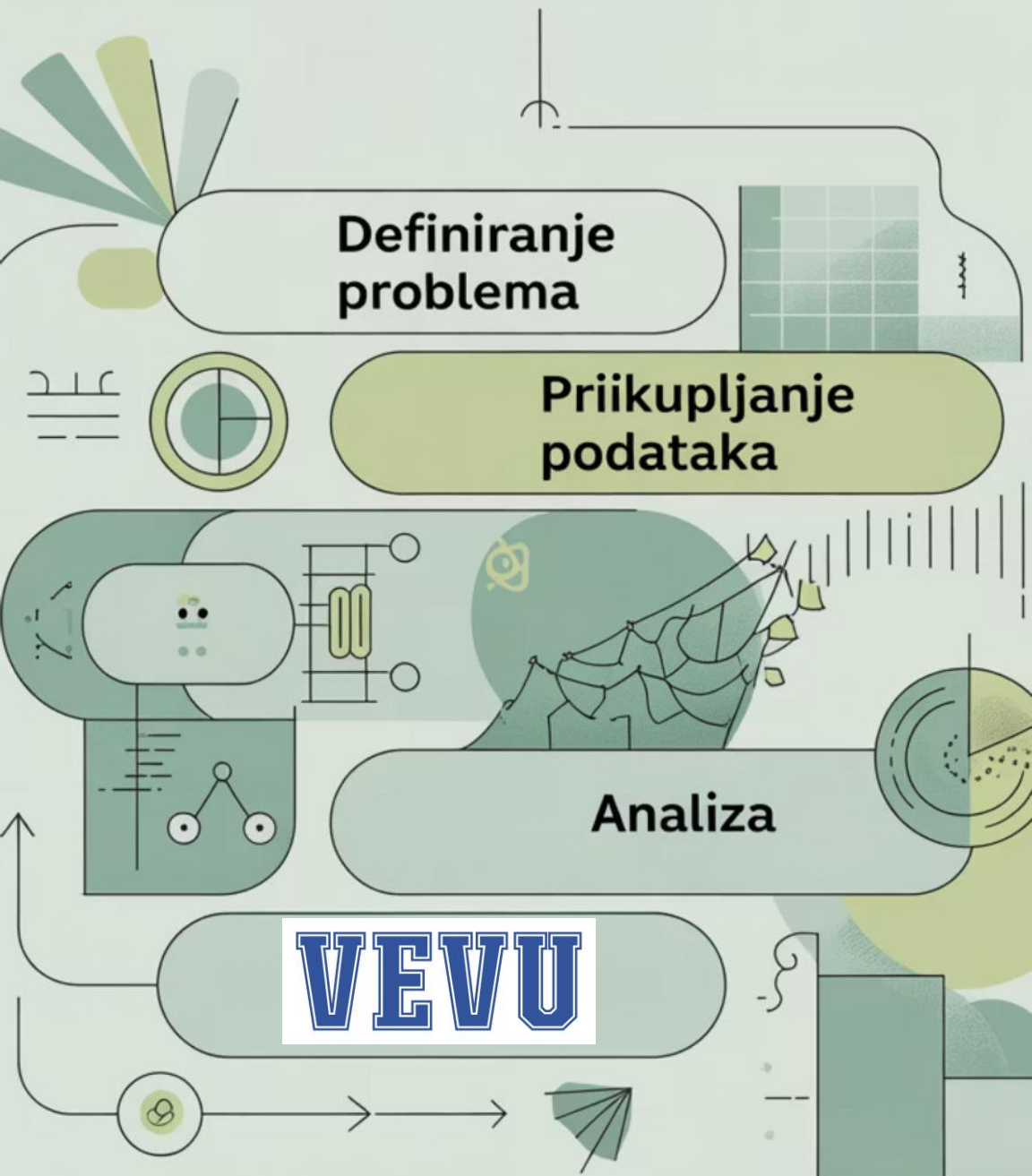

FAZE ISTRAŽIVAČKOG PROCESA

Uvod u metodologiju istraživanja i ključne faze potrebne za uspješno provođenje znanstvenog projekta.

Tri osnovne faze istraživanja

Znanstveno utemeljeno istraživanje je složen i dugotrajan proces koji se sastoji od više faza. Svaka faza uključuje niz zadataka i odluka koje istraživač mora donijeti kako bi došao do kvalitetnih i pouzdanih rezultata.

Konceptualizacija

Operacionalizacija

Realizacija

Općenito razlikujemo tri osnovne faze istraživanja: konceptualizaciju, operacionalizaciju i realizaciju. Svaka faza ima svoje specifične zadatke i ciljeve koji se nadovezuju jedan na drugi.

1. KONCEPTUALIZACIJA

1. Konceptualizacija istraživačkog procesa

Ova faza postavlja temelje istraživanja, odgovarajući na pitanja 'što' i 'zašto'.

Izbor i definiranje predmeta istraživanja

Definiranje svrhe ili razloga istraživanja

Pregled literature

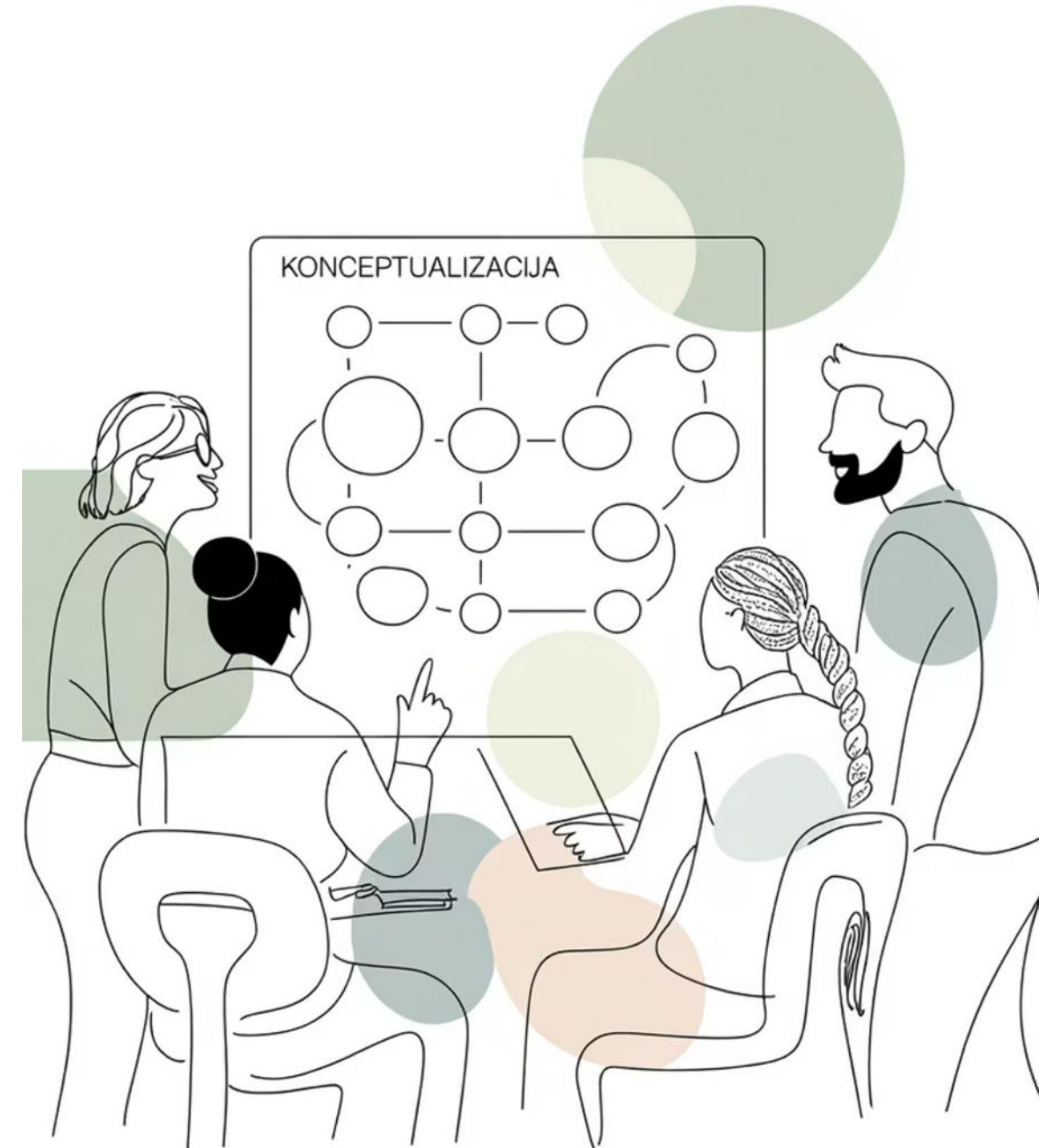
Definiranje ciljeva istraživanja

Orijentacijsko (eksplorativno) istraživanje

Oblikovanje hipoteza

Izbor, razvrstavanje i opis varijabli istraživanja

Izrada idejnog nacrt istraživanja

1. Izbor i definiranje predmeta istraživanja

Prvi i ključni korak u konceptualizaciji. Problem ili pojava koju istražujemo mora biti dovoljno precizna i konkretna.

Ključni principi

- **Specifičnost** - izbjegavati preširoke teme
- **Jasnoća** - nedvosmisleno definiranje problema
- **Relevantnost** - važnost za teoriju ili praksu
- **Izvodljivost** - realni okviri istraživanja

Pitanja za provjeru

- Je li problem jasno ograničen?
- Možemo li ga empirijski istražiti?
- Je li dovoljno uzak za duboku analizu?

Primjeri transformacije

- ❌ "Mladi i mediji" → ✅ "Čitateljske navike mladih između 15 i 25 godina"
- ❌ "Internet i obrazovanje" → ✅ "Utjecaj online nastave na uspjeh učenika osnovnih škola"
- ❌ "Stres na poslu" → ✅ "Razina stresa kod medicinskih sestara u bolnicama"

2. Definiranje svrhe ili razloga istraživanja

Odgovara na pitanje: zašto provodimo istraživanje i čemu će rezultati poslužiti?

Dvije osnovne svrhe:

Znanstvena svrha:

- Doprinos teoriji i znanju
- Otkrivanje zakonitosti
- Proširenje razumijevanja pojava
- Testiranje postojećih teorija

Pragmatična svrha:

- Praktična korist i primjena
- Rješavanje konkretnih problema
- Poboljšanje postojećih praksi
- Informiranje odlučivanja

Primjeri:

Znanstvena: "Razumjeti kako internetski mediji utječu na formiranje stavova mladih"

Pragmatična: "Prilagoditi sadržaje portala interesima mladih korisnika"

Kombinirana svrha:

Većina istraživanja ima i znanstvenu i pragmatičnu komponentu - doprinose teoriji i imaju praktičnu vrijednost.

3. Pregled literature

Sistematično proučavanje postojećih istraživanja i teorija relevantnih za naš problem.

Ciljevi pregleda literature:

- **Mapiranje postojećeg znanja** - što već znamo o temi
- **Identifikacija praznina** - što još ne znamo
- **Izbjegavanje ponavljanja** - ne "izmišljati toplu vodu"
- **Teorijski okvir** - na čemu temeljiti istraživanje
- **Metodološke smjernice** - kako su drugi pristupili problemu

Ključna pitanja:

- Što znamo o ovom problemu?
- Što ne znamo i gdje su rupe u znanju?
- Koje teorije objašnjavaju ovu pojavu?
- Koje metode su se pokazale uspješnima?
- Gdje su kontradiktorni nalazi?

Rezultat pregleda:

Jasna slika trenutnog stanja znanja i precizno definiranje onoga što naše istraživanje može dodati.

 Savjet: Pregled literature nije samo nabranje studija, već kritička analiza i sinteza postojećeg znanja.

4. Definiranje ciljeva istraživanja

Ciljevi su preciznije oblikovana pitanja na koja želimo odgovoriti kroz istraživanje.

Hijerarhija ciljeva:

Opći cilj:

- Šira, globalna svrha istraživanja
- Općenita formulacija glavnog problema
- Usmjerava cijelo istraživanje

Specifični ciljevi:

- Razrada općeg cilja na detaljna pitanja
- Konkretni, mjerljivi ishodi
- Direktno povezani s metodama istraživanja

Primjer – Čitateljska publika Dnevnog lista:

Opći cilj: Utvrditi profil čitateljske publike Dnevnog lista

Specifični ciljevi:

1. Ispitati dobnu i demografsku strukturu čitatelja
2. Analizirati vrijednosti i stavove čitatelja
3. Utvrditi medijske navike i preferencije
4. Identificirati razloge čitanja/nečitanja

SMART kriterij: Ciljevi trebaju biti Specifični, Mjerljivi, Dostižni, Relevantni i Vremenski ograničeni.

5. Orijentacijsko (eksplorativno) istraživanje

Probno istraživanje prije glavnog koje pomaže bolje upoznati problem i testirati metode.

Svrhe orijentacijskog istraživanja:

- **Testiranje instrumenata** - funkcioniraju li ankete, intervjui?
- **Provjera pristupačnosti** - možemo li doći do ispitanika?
- **Refiniranje hipoteza** - jesu li realne i testabilne?
- **Identifikacija problema** - što može poći po zlu?
- **Procjena vremena i troškova** - koliko će trebati resursa?

Što može otkriti:

- Jesu li ciljevi realni i dostižni?
- Rade li istraživački instrumenti kako treba?
- Postoje li neočekivane poteškoće?
- Trebaju li se modificirati metode?
- Je li uzorak dostupan i spreman sudjelovati?

Orijentacijsko (eksplorativno) istraživanje – Praktični primjer

Praktični primjer:

Mini-anketa među 30 čitatelja Dnevnog lista da se testira:

- Razumiju li ispitanici pitanja?
- Koliko vremena treba za ispunjavanje?
- Jesu li sva važna područja pokrivena?
- Postoje li tehnički problemi?

Krajnji rezultat:

Poboljšani plan i instrumenti za glavno istraživanje, smanjeni rizik neuspjeha.

6. Oblikovanje hipoteza

Hipoteze su pretpostavljeni odgovori na istraživačka pitanja koji usmjeravaju istraživanje i predviđaju rezultate.

Funkcije hipoteza:

- Usmjeravanje - fokusiraju istraživanje na specifične odnose
- Predviđanje - očekivani rezultati na temelju teorije
- Testiranje - omogućuju empirijsku provjeru
- Povezivanje - spajaju teoriju s empirijskim podacima

Karakteristike dobrih hipoteza:

- Jasno formulirane i specifične
- Empirijski testabilne
- Temeljene na teoriji ili prethodnim nalazima
- Logički povezane s ciljevima istraživanja

Primjeri hipoteza:

Afirmativna

"Videoigre pridonose razvoju kognitivnih sposobnosti djece"

Negativna

"Vrijeme provedeno na internetu negativno utječe na uspjeh u školi"

Nulta

"Ne postoji razlika u čitateljskim navikama između mladića i djevojaka"

📌 **Napomena:** Ne sva istraživanja moraju imati eksplicitne hipoteze - eksplorativna istraživanja često počinju s istraživačkim pitanjima.

Hipoteze u istraživanju – definicija i struktura

Hipoteze su pretpostavljeni odgovori na istraživačka pitanja koji usmjeravaju cijelo istraživanje. Hipoteza je jasno formulirana, provjerljiva tvrdnja o odnosu između pojava (varijabli). Dobra hipoteza povezuje barem dvije varijable, navodi očekivani smjer odnosa i kontekst u kojem vrijedi.

Vrste hipoteza:

Afirmativna pozitivna povezanost Što studenti više uče, to će biti uspješniji na fakultetu.	Nulte Bez povezanosti (za statističko testiranje) Vrijeme posvećeno učenju ne utječe na učestalost bavljenja sportom.	Negativna hipoteza negativna povezanost Što studenti više uče, manje se bave sportom.
--	--	--

Izvori hipoteza:

01	02	03
Postojeće teorije	Prijašnja istraživanja	Svakodnevna opažanja
Teorije učenja → "Djeca koja igraju igre s povratnom informacijom brže svladavaju matematiku"	Nadogradnja na postojeće nalaze	Pad naklade novina → hipoteza o sadržaju

Uvjeti za "dobru" hipotezu

Uspješno istraživanje počiva na dobro postavljenim hipotezama. Evo ključnih uvjeta:

1

Relevantna
za predmet istraživanja (izbjeći nepotrebne pojedinosti)

2

Jasna i jednoznačna
da ne uzrokuje nedoumice u tumačenju

3

Vjerojatna
da ne pretpostavlja nerealne ili apsurdne odnose među istraživanim pojavama

4

Provjerljiva
da ju je moguće provjeriti raspoloživim istraživačkim postupcima

7. Izbor, razvrstavanje i opis varijabli istraživanja

Osobine, pojave ili procese koje istraživanjem dovodimo u vezu nazivamo varijablama istraživanja.

Varijabla je promjenjiva pojava (osobina ili proces) koju je moguće opažati ili mjeriti, odnosno kvalitativno ili kvantitativno izraziti.

VRSTE VARIJABLA

Po naravi:

- **Kvalitativne ili nominalne varijable** - označavaju postojanje neke pojave ili svojstva, odnosno pripadnost određenoj kvalitativnoj kategoriji koja se može imenovati, opažati, ali ne i mjeriti. (spol, rasa, državljanstvo, etnička ili religijska pripadnost...)
- **Kvantitativne varijable** - mogu se mjeriti ili kvantitativno iskazati. Takve su varijable dob, obrazovanje, inteligencija, rezultat na testu, stavovi i mišljenja...

Po funkciji:

- **Nezavisna varijabla** - pojava ili osobina za koju se pretpostavlja da je povezana s nekom drugom varijablom, odnosno pojavom ili osobinom koja je predmet istraživanja (zavisna varijabla) te da se njezinom promjenom, u stanovitom smjeru, mijenja i druga pojava ili osobina
- **Zavisna varijabla** - pojava ili osobina koja se mijenja u zavisnosti od promjena neke druge pojave ili osobine, tj. nezavisne varijable. Zavisna varijabla je predmet mjerenja ili opažanja, odnosno predmet istraživanja.

Odnosi među varijablama

ODNOSI MEĐU VARIJABLAMA

Kauzalni odnos

Varijable su u kauzalnom odnosu kad je promjena u nezavisnoj varijabli uzrok promjena u zavisnoj, odnosno kada je promjena u zavisnoj varijabli posljedica promjena u nezavisnoj. Može biti potpun i djelomičan.

Primjer: neumjereno konzumiranje alkohola (nezavisna varijabla) uzrok tremora ruku (zavisna varijabla)

Korelacijski odnos

Varijable su u korelacijskom odnosu kad stanje ili promjene u zavisnoj varijabli koincidiraju sa stanjem ili promjenama u nezavisnoj varijabli, ali nisu s njima u uzročno posljedičnoj vezi.

Primjer: Ako smo zapazili da ima puno komaraca kad je trava na livadi bujna, to ne znači da je bujna trava uzrok pojavi komaraca.

8. Izrada idejnog nacрта istraživanja

Na kraju faze konceptualizacije istraživanja izradit ćemo idejni nacrt.

U idejnom nacrtu se, po svim predviđenim koracima, opisuje predviđenu koncepciju istraživanja, odnosno prikazuje se detaljno što planira istražiti i u koju će se svrhu istraživanje provesti.

Svrha idejnog nacрта:

 Sistematičan prikaz koncepcije istraživanja

 Detaljno planiranje svih koraka

 Temelj za operacionalizaciju

 Dokument za evaluaciju i odobrenje

Značaj:

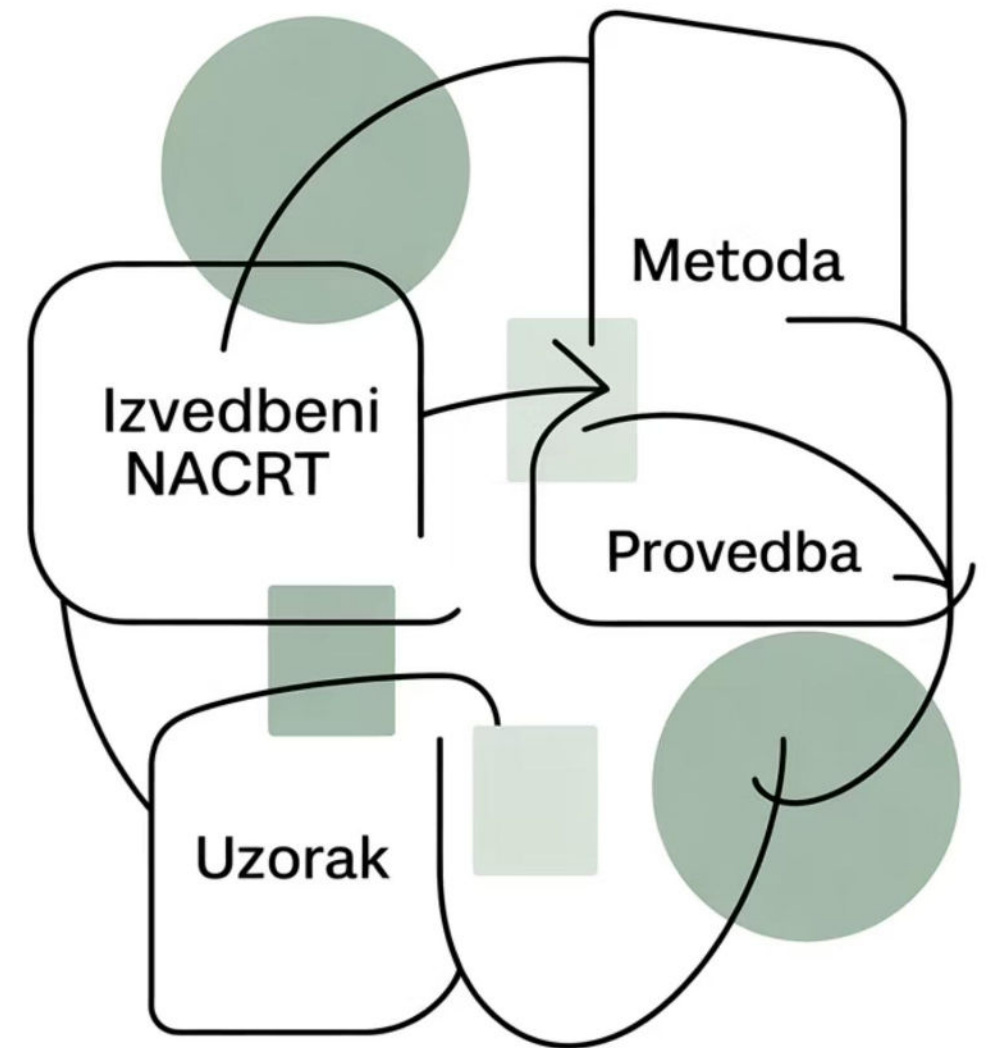
Idejni nacrt predstavlja završetak konceptualizacije i pripremu za sljedeću fazu - operacionalizaciju istraživanja.

Dijelovi idejnog nacrt istraživanja

Idejni nacrt sadrži sljedeće ključne dijelove:

01	02	03
Uvod opisati osnovnu ideju i uporište istraživanja; čime će se istraživanje baviti. Čemu bi ono moglo poslužiti, na kojim se teorijama temelji koncepcija istraživanja, otvorena pitanja...	Predmet istraživanja definiranje predmeta ili teme istraživanja, s preciznim opisom pojmova koje ta definicija sadržava.	Svrha istraživanja opisivanje svrhe ili razloga istraživanja valja naznačiti ima li istraživanje pretežno znanstvenu ili pragmatičnu namjenu ili se provodi podjednako zbog oba razloga
04	05	06
Ciljevi istraživanja navodimo pitanja na koja bi istraživanjem trebalo odgovoriti. Treba razlikovati opći (temeljno pitanje na koje se želi odgovoriti) od specifičnog cilja (pobliže definirana pitanja u sklopu općeg cilja).	Hipoteze dosljedno ciljevima istraživanja potrebno je navesti opću ili generalnu hipotezu koje istraživanje polazi, te potom odgovarajuće razrađene specifične hipoteze.	Varijable istraživanja na temelju naznačenih ciljeva i hipoteza, navodimo predviđene varijable istraživanja, razvrstavajući ih u skupine zavisnih i nezavisnih varijabli.
07		
Literatura na kraju moramo navesti popis literature kojom smo se služili u koncipiranju istraživanja i izradi idejnog nacrt. Navesti citiranu literaturu također.		

2. OPERACIONALIZACIJA

2. Operacionalizacija – planiranje provedbe

Kad je tema jasno definirana, slijedi faza operacionalizacije - planiranje kako će se istraživanje provesti. Ovdje se na pitanja 'što' i 'zašto' iz konceptualizacije dodaje pitanje 'kako'.

Izrada izvedbenog nacrt

Izbor i razrada metoda i tehnika istraživanja

Izrada plana uzorka

Istraživački instrument

Izbor instruiranja i trening osobe

Pilot istraživanje (provjera prethodnih definiranih elemenata konceptualizacije)

Izrada plana obrade podataka

IZRADA IZVEDBENOGA NACRTA ISTRAŽIVANJA

Izvedbenim nacrtom ukratko opisujemo planirane postupke njegove provedbe. Izvedbeni nacrt je vodič za ostale korake u fazi operacionalizacije istraživanja.

01

Metoda i tehnika prikupljanja podataka

Metode uključuju ankete, intervjue, opažanja i eksperimente. Tehnike su provedba lice u lice, putem pošte, telefona ili Interneta.

02

Populacija i uzorak

Populacija predstavlja skup jedinki na koje se odnosi istraživanje, dok je uzorak dio populacije na kojem provodimo istraživanje i izvodimo zaključke.

03

Istraživački instrument

Primjeri uključuju anketni upitnik za ankete ili matricu za analizu sadržaja, ovisno o vrsti istraživanja.

04

Plan provedbe istraživanja

Ovo uključuje način izbora i uvježbavanja osoba za prikupljanje podataka, plan pilot-istraživanja, kontrolu prikupljanja podataka, te termin provedbe i ostale tehničke pojedinosti.

05

Plan obrade podataka

Određivanje načina na koji će se prikupljeni podaci obraditi i analizirati.

Izbor metode i tehnike istraživanja

Skup pravila ili procedura kojima se rukovodimo u istraživanju.

Definicije:

- **Metoda:** označava opći pristup u provedbi istraživanja
- **Tehnika:** specifični način primjene ili ostvarenja toga pristupa

Mogućnosti klasifikacije metoda:

1

Cilj prikupljanja podataka:

- Deskriptivne metode (opisivanje pojave)
- Korelacijske ili relacijske metode (predviđanje pojave)
- Kauzalne metode (objašnjenje pojave)

2

Mjesto prikupljanja podataka:

- Field-metode (opažanje, prikupljanje podataka u stvarnom životnom okruženju), primarni podaci
- Desk-metode (prikupljanje podataka za stolom), sekundarni podaci

3

Vrsta prikupljenih podataka:

- Kvalitativne metode (opažanje i verbalno opisivanje pojava)
- Kvantitativne metode (mjerenje i kvantitativno određenje pojave)

4

Izvor podataka:

- Metode prikupljanja primarnih (izvornih) podataka
- Metode prikupljanja sekundarnih (već zabilježenih) podataka

5

Uloga istraživača:

- Neeksperimentalne metode (istraživač opaža i bilježi značajke pojave)
- Eksperimentalne metode (istraživač namjerno izaziva ili mijenja pojavu)

PODJELA NA KVALITATIVNE I KVANTITATIVNE METODE

Kvalitativne metode

naturalistički interpretativni istraživački postupci usmjereni na opisivanje i razumijevanje ljudskih misli i ponašanja.

- Opažanje
- Intervju
- Kvalitativne desk-metode (kvalitativna analiza sadržaja)

Kvantitativne metode

mjerenje i numeričko označavanje osobina proučavane pojave. Kvantitativni pristup je čvrsto strukturiran, a osobito je važno jasno definiranje varijabla istraživanja. Varijable moraju zadovoljavati dva osnovna uvjeta (1) da su reprezentativni pokazatelji, indikatori predmeta istraživanja; (2) da se mogu izraziti u kvantitativnom obliku.

- Anketa
- Kvantitativne desk-metode (kvantitativna analiza sadržaja)
- Analiza statističkih podataka
- Eksperiment

3. REALIZACIJA

3. Realizacija – provedba istraživanja

To je faza u kojoj se istraživanje doista provodi na terenu. Ovdje se prikupljaju podaci, obrađuju i analiziraju, te se donose zaključci.

❏ Važno je naglasiti da ove faze nisu uvijek strogo linearne. Ponekad se treba vratiti unatrag ako pilot-istraživanje pokaže da instrument nije dobar.

ZAKLJUČAK

Kroz sve faze istraživačkog procesa, od definiranja problema do prikupljanja i analize podataka, ključna je metodološka preciznost. Pažljivo planiranje i provedba svakog koraka osiguravaju validnost i pouzdanost dobivenih rezultata. Konačni izvještaj, temeljen na temeljitoj obradi i interpretaciji, pruža vrijedne uvide i temelj je za donošenje informiranih odluka.